

نقش ویژگی‌های مدیریت بر نوع اظهارنظر حسابرسی و روابط حسابرِس - صاحبکار

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۷/۹

■ امید امری^۱

■ محمدرضا شورورزی^۲

■ ابوالقاسم مسیح آبادی^۳

■ علی رضا مهر آذین^۴

چکیده:

در پژوهش حاضر رابطه بین کوتاه بینی و توانمندی مدیران با نوع اظهارنظر حسابرِس و تغییر حسابرِس در سال بعد از اظهارنظر تعدیل شده براساس نمونه آماری مشتمل بر ۱۰۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای یک دوره ۶ ساله (۱۳۹۱-۱۳۹۶) با استفاده از مدل آماری پانلی و رگرسیون لجستیک آزمون گردید. کوتاه‌بینی مدیریت با استفاده از مدل اندرسون و سیائو (۱۹۸۲) و توانمندی مدیریت از طریق مدل دمیریجان و همکارانش (۲۰۱۲) اندازه‌گیری شدند. فرضیات پژوهش بیانگر آن است که کوتاه بینی و توانایی مدیران با اظهارنظر حسابرِس و تغییر حسابرِس در سال بعد از اظهارنظر تعدیل شده ارتباطی نداشته و توانایی مدیریت، نتوانسته است ارتباط بین کوتاه بینی مدیریت و صدور گزارش حسابرسی تعدیل شده و ارتباط بین کوتاه بینی مدیریت و احتمال تغییر حسابرِس پس از صدور اظهارنظر تعدیل شده را تعدیل کند. از دلایل عدم ارتباط مزبور را می‌توان به مشکل بودن شناسایی دستکاری‌های واقعی سود توسط حسابرسان به علت ماهیت آن‌ها و عدم تأثیرپذیری حسابرسان نسبت به توانایی مدیریت، متفاوت بودن بازار حسابرسی ایران نسبت به دیگر کشورها و غیره دانست.

کلیدواژه‌ها: تغییر حسابرِس در سال بعد از اظهارنظر تعدیل شده، توانایی مدیریت، کوتاه بینی مدیریت، نوع اظهارنظر حسابرِس

۱. دانشجوی دکتری حسابداری، گروه حسابداری، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران

۲. دانشیار، گروه حسابداری، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران. نویسنده مسئول. ایمیل:

m_r_shoorvarzy@yahoo.com

۳. دانشیار، گروه حسابداری، واحد سبزوار، دانشگاه آزاد اسلامی، سبزوار، ایران

۴. استادیار، گروه حسابداری، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران

۱- مقدمه

حسابرسان به دفعات با مدیران ارشد (همچون مدیرعامل) ملاقات و برخورد کرده و در خلال این روابط، قادرند تا کیفیت مدیریت شامل کوله بینی و توانمندی آنها را ارزیابی نمایند. از آنجا که مدیریت صاحبکار منبع مهم اطلاعاتی حسابرسان تلقی می‌شوند، احتمالاً در ارزیابی قابلیت اتکای شواهد تهیه شده توسط مدیریت، صلاحیت و شایستگی آنها مدنظر حسابرسان قرار خواهد گرفت (اندرسن، کونس و مرچنت، ۱۹۹۴). بعلاوه، تجارب متفاوت با صاحبکاران و مدیران مختلف، حسابرسان را قادر به ارزیابی صحیح کیفیت مدیریت صاحبکار می‌سازد، در نتیجه انتظار می‌رود حسابرسان این ویژگی‌های مدیریت صاحبکار را در اظهارنظر حسابرسی خود درآميزند. دستکاری و تغییر پیام‌های اجرایی، می‌تواند از راه مدیریت کوله بینیانه (دستکاری اقدامات واقعی) و مدیریت سود بر مبنای حسابداری (تغییر اقلام اختیاری) و به منظور افزایش سود انجام شود؛ اما هزینه‌های متفاوتی را به سازمان تحمیل خواهد کرد. اولی تنها زمان‌بندی شناخت سودها را تحت تأثیر قرار داده و جریان سود اقتصادی واقعی را تغییر نمی‌دهند. اما مدیریت کوله بینی با تغییر روش‌های عملیاتی منجر به کاهش سود اقتصادی واقعی می‌شود. انتظار می‌رود مدیران کوله بینی، در کوتاه مدت به نتایج و بازده سریع و البته موقت دست یابند، اما در بلندمدت عملکرد آنان مطلوب و نخواهد بود (لوینتال و مارچ، ۱۹۹۳). برای مدیریت سود از ابزارهای مختلفی مانند ۱- دستکاری روشهای حسابداری، ۲- کنترل اقلام تعهدی و ۳- تصمیم‌های اقتصادی استفاده شده که تصمیم‌های اقتصادی شامل روش‌هایی مانند کاهش هزینه‌های تحقیق و توسعه و تبلیغات می‌باشد (بنی‌مهد و همکاران، ۱۳۹۵). به طور کلی مدیریت سود واقعی می‌تواند سبب تغییر در جریان‌های نقدی آتی و کسب بازده منفی در آینده منجر شود. همچنین رابطه‌ای منفی و معنادار میان مدیریت سود واقعی و عملکرد آتی شرکت وجود دارد که موید آنست که مدیران با رفتار فرصت طلبانه در عملیات تغییراتی ایجاد می‌کنند، بی‌آنکه به پیامدهای آتی آن توجه کنند و توانایی‌های مدیر نیز نتوانسته ارتباط معکوس بین مدیریت سود واقعی و عملکرد آتی را کاهش دهد. شاید یکی از دلایل این نتیجه را بتوان دید کوتاه مدت مدیران در ایران دانست (مشایخ و همکاران، ۱۳۹۵). کریشنان و وانگ (۲۰۱۵) اثبات کردند که توانایی مدیریت رابطه منفی با احتمال دریافت گزارش حسابرسی تداوم فعالیت دارد که این نشان می‌دهد حسابرسان توانایی مدیریت را در تصمیمات حسابرسی خود مدنظر قرار می‌دهند. حسابرسان در مورد مدیریت «سود بر مبنای فعالیت‌های واقعی» نگرانی‌هایی بسیاری دارند که اغلب به دلیل آن است که آنها معتقدند «مدیریت سود بر مبنای فعالیت‌های واقعی» نشان دهنده تمایل مدیریت برای دستیابی به اهداف کوتاه مدت (همچون تعهدات اخلاقی ضعیف مدیریت) است. (کامفورد و همکاران ۲۰۱۶). هدف پژوهش حاضر در درجه اول بسط و توسعه مبانی نظری مباحث مربوط به کوله بینی و توانایی مدیران در حوزه حسابرسی و در درجه دوم، درک ارتباط میان رفتار تهیه‌کننده اطلاعات (گزارش‌های مالی)، با برآورد ریسک حسابرسی، قضاوت حسابرس و در نهایت نوع اظهارنظر وی است. علاوه بر آن، انتظار می‌رود که نتایج حاصله بتواند مبانی نظری متون مرتبط با حسابرسی و مالیه رفتاری را

بسط داده و درک بهتری درباره تأثیر رفتار تهیه‌کننده اطلاعات بر ریسک حسابداری و تصمیمات حسابرس ارائه نماید. این موضوع می‌تواند به قانون‌گذاران حوزه حسابداری، از جمله سازمان حسابداری و موسسات حسابداری عضو جامعه حسابداران رسمی، آگاهی سودمندی درباره شناخت و درک شخصیت مدیران به عنوان بخشی از فرایند تخمین ریسک حسابداری ارائه نمایند.

۲- فرضیه‌های تحقیق

مطالعات اولیه در زمینه نتایج حسابداری و روابط حسابداری - صاحبکار، تنها به بررسی عوامل موثر بر آن و تأثیر ویژگی‌های خاص شرکت و محیط اطراف آن بر نتایج حسابداری و روابط حسابداری - صاحبکار پرداخته‌اند، در این مطالعات بندرت پیرامون ارتباط توانایی مدیر و سایر ویژگی‌های مدیریت بحث شده است که با توجه به ضرورت انجام این موضوع، تحقیق حاضر با این هدف صورت خواهد پذیرفت. بنابراین فرضیه‌های تحقیق حاضر به شرح زیر می‌باشد:

فرضیه ۱: کوتاه‌بینی مدیریت با احتمال دریافت گزارش حسابداری تعدیل شده رابطه مثبتی دارد.

فرضیه ۲: توانمندی مدیریت با احتمال دریافت گزارش حسابداری تعدیل شده رابطه منفی دارد.

فرضیه ۳: کوتاه‌بینی مدیریت با احتمال تغییر حسابداری در سال بعد از صدور اظهار نظر تعدیل شده رابطه مثبتی دارد.

فرضیه ۴: توانمندی مدیریت با احتمال تغییر حسابداری در سال بعد از صدور اظهار نظر تعدیل شده رابطه منفی دارد.

فرضیه‌های فرعی:

در صورتی که آزمون‌های فوق اثبات شود آزمون‌های اضافی زیر انجام خواهد شد :

فرضیه ۵: توانمندی‌های مدیریت، ارتباط بین کوتاه بین مدیریت و صدور گزارش حسابداری تعدیل شده را کاهش می‌دهد.

فرضیه ۶: توانمندی مدیریت ارتباط مثبت بین کوتاه بین مدیریت و احتمال تغییر حسابداری پس از صدور اظهار نظر تعدیل شده را کاهش می‌دهد.

۳- پیشینه پژوهش

از دیدگاه نظری، کوتاه‌بینی (توانایی) با ریسک‌گریزی مدیران رابطه مستقیم (معکوس) داشته و چنانچه حسابداری این ویژگی‌های شخصیتی مدیران را تشخیص دهد و ریسک گزارشگری مالی را به دلیل کوتاه‌بینی یا توانایی مدیران، بیش (کمتر) از حد برآورد کند، احتمال اظهار نظر تعدیل شده افزایش (کاهش) می‌یابد. بعلاوه، اگر حسابداری از ویژگی شخصیتی مدیران آگاه شوند، می‌توان انتظار داشت که آن را عاملی برای تعیین ریسک در برنامه‌ریزی حسابداری لحاظ کنند. (حساس

یگانه و همکاران، ۱۳۹۴) با توجه به اینکه مدیران کوتاه‌بین اغلب پروژه‌هایی را انتخاب می‌کنند که در آمد و قیمت سهم در کوتاه مدت را به حداکثر خواهد رساند و در واقع عملکرد بلندمدت را از طریق کاهش سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت قربانی انگیزه‌های مرتبط با سود کوتاه‌مدت می‌کنند؛ لذا تداوم فعالیت شرکت را در بلندمدت با مخاطره مواجه ساخته و زیر سوال خواهند برد. این در حالی است که مدیر توانا، نقطه مقابل مدیر کوتاه‌بین بوده و سعی در بهبود وضعیت آتی با اخذ تصمیمات دارای اثرات مثبت در بلند مدت برای شرکت دارد. بنابراین حسابرسانی که به جنبه‌های منفی (مثبت) مدیران اجرایی اهمیت بیشتری می‌دهند، احتمال بیشتر (کمتری) وجود دارد که درباره تداوم فعالیت شرکت‌های گرفتار مشکل مالی اظهار نظر حسابداری تعدیل یافته صادر کنند. (مالمندیر و تات، ۲۰۰۵، ۲۰۰۸ و بن و دیوید و همکاران ۲۰۱۰) بعلاوه، پاراگراف ۱۰ استاندارد ۱۲ بین‌المللی حسابداری و بند ۱۴ استاندارد حسابداری ۳۱۵ ایران، حسابرسان را ملزم نموده تا شناخت و درک مناسب و کافی از شخصیت مدیران صاحبکار بعنوان بخشی از فرایند ارزیابی ریسک حسابداری بدست آورند. همچنین وفق استاندارد ۵۷۰ حسابداری با عنوان تداوم فعالیت بخش اصلی بررسی فرض تداوم فعالیت توسط حسابرسان مربوط به ارزیابی‌های مدیریت از توانایی واحد مورد رسیدگی به ادامه فعالیت، است که این امر تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله ویژگی‌های مدیر همچون کوتاه‌بینی، بیش اطمینانی، توانایی، زبان‌گریزی و غیره می‌باشد. فضای اخلاقی ایجاد شده توسط مدیریت صاحبکار، فاکتور مهمی است که می‌تواند بر ریسک حسابداری اثرگذار باشد. اما با وجود نقش مدیریت صاحبکار در فرایند حسابداری، ادبیات و پیشینه اندکی در ارتباط با اینکه چگونه حسابرسان ویژگی‌های مدیران را در تصمیمات خود مدنظر قرار دهند یا چگونه ویژگی‌های مدیران بر رابطه حسابرسان - صاحبکار اثرگذار است، وجود دارد. کیم و دیگران (۲۰۱۸) مدلی را توسعه داده و آزمایش کردند که در آن بیش اطمینانی مدیریت، مشکل سرمایه‌گذاری ناشی از کوتاه‌بینی مدیریت را کاهش دهد. آنها نشان دادند که هم مدیران بیش اطمینان و هم مدیران حرفه‌ای که ترجیحات کوتاه‌بینانه دارند می‌توانند با افزایش سرمایه‌گذاری، ارزش شرکت را افزایش دهند. گان و پارک (۲۰۱۷) با استفاده از مدل دمرجیان و همکاران (۲۰۱۲) برای اندازه‌گیری توانایی مدیریت، رابطه بین توانایی مدیریتی مدیرعامل و ارزش حاشیه‌ای وجوه نقد طی دوره ده ساله بین سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۳ را بررسی و به این نتیجه رسیدند که ارزش حاشیه‌ای وجوه نقد در شرکت‌های با توانایی مدیریت بیشتر، بالاتر است. هیو ژانگ کیم در سال ۲۰۱۶ با بررسی اثر بیش اطمینانی و توانایی مدیران بر تصمیم حسابرسان در خصوص تداوم فعالیت و اخراج حسابرسان به این نتیجه رسید که صاحبکاران دارای مدیران بیش اطمینان به احتمال زیاد اظهار نظر تداوم فعالیت دریافت می‌دارند. همچنین توانایی‌های مدیریت ارتباط مثبت بین بیش اطمینانی مدیریت و احتمال دریافت اظهار نظر تداوم فعالیت را کاهش می‌دهد. بعلاوه در شرکت‌های دارای مدیر بیش اطمینان، به احتمال زیاد حسابرسان پس از صدور یک اظهار نظر درباره تداوم فعالیت عزل می‌شوند. دیگان و همکاران (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای با عنوان "قدرت مدیر عامل، کیفیت کنترل داخلی و اثربخشی اصل کمیته حسابداری در برابر ظاهر آن" که در آن قدرت

مدیرعامل با استفاده از شاخص ترکیبی حاوی ۱۰ ویژگی مدیرعامل محاسبه شد به این نتیجه رسیدند که هرگاه قدرت مدیرعامل کم است، تخصص مالی کمیته حسابرسی ارتباط منفی با بروز ضعف در کنترل داخلی دارد. حبیب (۲۰۱۵) تأثیر توانایی مدیریت، بازده سرمایه‌گذاری و ریسک ریزش قیمت سهام را بررسی نمود. نتایج این پژوهش نشان داد که سوء استفاده از توانایی مدیریت باعث افزایش ریسک ریزش قیمت سهام می‌شود. به‌طور کلی این مطالعه به درک بهتر از توانایی مدیریت در تصمیمات سرمایه‌گذاری و کیفیت گزارشگری مالی در زمینه نظارت و اثرات آن کمک کرد. فنگ و لی (۲۰۱۴) دریافتند که حسابرسان هنگامی که مدیریت در طول زمان پیش‌بینی‌های خوشبینانه‌ای صادر کرده، وزن پایین تری از پیش‌بینی‌های مدیریت در خصوص درآمد در تصمیم‌گیری‌های حسابرسی خود قائل می‌شوند.

رضایی و یزدی (۱۳۹۸) تأثیر کوتاه‌بینی مدیریت بر رابطه بین رقابت در بازار محصول و ریسک تصمیمات عملیاتی مدیریت برای ده سال ۱۳۸۶-۱۳۹۶ با استفاده از نمونه‌ای متشکل از ۸۲ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفت نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها نشان می‌دهد که کوتاه‌بینی مدیریت بر رابطه بین رقابت در بازار محصول و ریسک تصمیمات عملیاتی مدیریت تأثیر منفی و معناداری دارد. دلشاد و تهرانی (۱۳۹۸) تأثیر ویژگی‌های مدیریت بر ارزش و حجم معاملات سهام با استفاده از روش‌های داده‌کاوی پس از استخراج اطلاعات مالی ۱۶۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۶، بررسی نمودند. تعداد اندکی از ویژگی‌های مدیریت تأثیر معناداری بر ارزش و حجم معاملات سهام داشته و صرفاً کوتاه‌بینی مدیریت تأثیری معنادار بر ارزش معاملات داشته و کوتاه‌بینی، خوش‌بینی و استقلال هیأت مدیره تأثیر معناداری بر حجم معاملات بوده و سایر ویژگی‌های مدیریت جزء متغیرهای تأثیرگذار بر ارزش و حجم معاملات نبوده‌اند.

رفاهی بخش و دیگران (۱۳۹۷) به مطالعه اثر عواطف مثبت و منفی بر مدیریت سود فرصت طلبانه و کارا پرداختند که نتایج پژوهش نشان داد رابطه معنی‌داری بین عاطفه مثبت با مدیریت سود کارا و همچنین بین عاطفه منفی با مدیریت سود فرصت طلبانه وجود دارد. اما رابطه معنی‌داری بین عاطفه منفی با مدیریت سود کارا و عاطفه مثبت با مدیریت سود فرصت طلبانه مشاهده نشد.

بزرگ اصل و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی، با استفاده از اطلاعات مالی ۷۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره شش ساله از ابتدای سال ۱۳۸۷ تا پایان سال ۱۳۹۲، رابطه بین توانایی مدیریت و ناکارایی سرمایه‌گذاری بررسی شده است. به‌منظور اندازه‌گیری توانایی مدیریت از مدل دمیرجیان و همکاران (۲۰۱۲) و ناکارایی سرمایه‌گذاری از مدل اصلاح شده بیدل و همکاران (۲۰۰۹) توسط چن و همکاران (۲۰۱۱) استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد مطابق ادبیات موجود، بین توانایی مدیریت با ناکارایی سرمایه‌گذاری رابطه معکوس وجود دارد اما این رابطه از نظر آماری با اهمیت نمی‌باشد. مشایخی و عظیمی (۱۳۹۵) تأثیر توانایی‌های مدیریت بر رابطه بین مدیریت سود واقعی و عملکرد آتی شرکت‌های پذیرفته شده در

بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که بین مدیریت سود واقعی و عملکرد آتی شرکت رابطه منفی وجود دارد و تواناییهای مدیریت این رابطه منفی را کاهش نمی‌دهد.

بزرگ‌اصل و صالح‌زاده (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی رابطه توانایی مدیریت و پایداری سود با تأکید بر اجزای تعهدی و جریان‌های نقدی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که رابطه مثبتی بین توانایی مدیریت و پایداری سود و همچنین توانایی مدیریت و پایداری اجزای تعهدی و نقدی سود وجود دارد، ولی رابطه بین توانایی مدیریت و پایداری بخش تعهدی نسبت به بخش نقدی قوی‌تر است.

جواد مرادی و هادی باقری (۱۳۹۳) در پژوهشی تأثیر کوتاه‌بینی مدیریت و مدیریت سود بر بازده سهام را مقایسه نمودند. نتایج پژوهش ایشان حاکی از آن است که کوتاه‌بینی مدیریت، اگرچه در کوتاه مدت بازدهی مثبتی خواهد داشت، اما در بلندمدت بر بازده سهام شرکت اثر منفی می‌گذارد. همچنین مقایسه آثار کوتاه‌بینی مدیران و مدیریت سود بر بازده سهام حاکی از آن است که کوتاه‌بینی مدیریت نسبت به مدیریت سود، پیامدهای منفی بیشتری برای شرکت دربردارد.

۴- روش‌شناسی پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر عبارتست از تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که اطلاعات مورد نیاز آنها برای متغیرهای این پژوهش بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ در دسترس باشند. بنی‌مهد و همکاران (۱۳۹۵) معتقدند که «در پژوهش‌های تجربی حسابداری که اغلب با استفاده از داده‌های شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران صورت می‌گیرد، استفاده از روابط آماری برای تعیین حجم نمونه، مناسب نیست؛ زیرا شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران بسیار نامتجانس هستند. همچنین در پژوهش‌های حسابداری با داده‌های آرشیوی (ثانویه)، پژوهشگران اغلب از روشی موسوم به روش حذف سیستماتیک (غربال‌گری شرکت‌ها) برای تعیین تعداد مشاهدات به منظور تجزیه و تحلیل نهایی استفاده می‌کنند. در این روش، پژوهشگر با توجه به وجود محدودیت‌هایی مانند در دسترس نبودن داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش، برای تمام اعضای جامعه پژوهش (مانند در دسترس نبودن حق‌الزحمه حسابرسان برای تمامی شرکت‌های بورسی) و انجام غربال‌گری به منظور افزایش تجانس بین مشاهدات (مانند حذف شرکت‌های مربوط به صنعت مالی) داده‌های مورد نیاز برای تجزیه و تحلیل نهایی را جمع‌آوری می‌کند. «در واقع در روش مذکور سعی بر این است که از کل جامعه آماری برای نمونه مورد مطالعه استفاده شود» (بنی‌مهد و همکاران، ۱۳۹۵). بنا به دلایلی که ذکر شد، جامعه قابل دسترس با جامعه هدف تفاوت زیادی دارد. بنابراین، در پژوهش‌های حسابداری، استفاده از لفظ نمونه‌گیری مناسب به نظر نمی‌رسد؛ زیرا که نمونه آماری همان جامعه در دسترس است. لذا؛ در این پژوهش از معیارهای غربالگری استفاده می‌شود؛ بدین ترتیب برای انتخاب نمونه

آماري مناسب که نماینده مناسبی برای جامعه آماری مورد نظر باشد، در ابتدا شرکت‌های موجود در جامعه آماری مورد بررسی قرار گرفته و شرکت‌هایی که ویژگی‌های زیر را دارند عضو نمونه می‌باشند:

- ۱) به‌منظور همگن شدن نمونه آماری در سال‌های مورد بررسی، قبل از سال ۱۳۹۱ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد.
  - ۲) به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره‌های مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفندماه باشد.
  - ۳) طی سال‌های مذکور، تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداده باشد.
  - ۴) داده‌های مورد نیاز در دسترس باشد.
  - ۵) توقف معاملاتی بیشتر از ۳ ماه نداشته باشد.
  - ۷) به استثنای بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، شرکت‌های هلدینگ و لیزینگ‌ها) که دارای ساختار مالی و اصول راهبردی متفاوتی از سایر شرکت‌ها هستند، می‌باشد.
- به این ترتیب حجم نمونه معادل ۱۰۹ شرکت می‌باشد.

۵- مدل و متغیرهای پژوهش جهت آزمون فرضیات

۵-۱- مدل آزمون فرضیه‌های اول و دوم

$$Pr(UAR_{i,t}) = F(\beta_0 + \beta_1 MYO_{i,t} + \beta_2 HI\_ABILITY_{i,t} + CONTROLS_{i,t} + \varepsilon)$$

که در آن:

UAR_{i,t}: نوع اظهار نظر حسابداری

MYO: نشان دهنده کوتاه بینی مدیریت

HI_ABILITY_{i,t}: نشان دهنده توانمندی مدیریت است.

CONTROLS_{i,t}: نماینده‌ای برای متغیرهایی است که وضعیت مالی شرکت که می‌تواند

تصمیم حسابداری در خصوص صدور اظهار نظر تحت تأثیر قرار دهد، کنترل کرده و با مدل DeFond و همکاران دارد (۲۰۰۲) و در بخش متغیر وابسته به آنها اشاره شده است.

۵-۱-۱- متغیرهای مستقل

۵-۱-۱-۱- نوع اظهار نظر (اظهار نظر تعدیل نشده)

بر اساس استانداردهای ۷۰۰ و ۷۰۵ حسابداری ایران اظهار نظر حسابداری به دو نوع کلی ۱- اظهار نظر تعدیل نشده (مقبول) و ۲- اظهار نظر تعدیل شده (مشروط، مردود و عدم اظهار نظر) تقسیم می‌گردد. مطابق بند ۶ استاندارد ۷۰۵ حسابداری ایران، حسابرس باید در شرایط زیر نظر خود را در گزارش تعدیل کند:

الف. بر اساس شواهد حسابداری کسب شده به این نتیجه برسد که صورتهای مالی عاری از

تحریف بااهمیت نیست؛ یا

ب. قادر به کسب شواهد حسابرسی کافی و مناسب برای نتیجه‌گیری در مورد عاری بودن صورت‌های مالی از تحریف بااهمیت نباشد.

در این پژوهش متغیر مزبور، متغیری ساختگی است که اگر نظر حسابرسان در گزارش وی مقبول باشد صفر و اگر مشروط، مردود یا عدم اظهار نظر باشد ۱ را به خود اختصاص خواهد داد.

۲-۱-۵- متغیرهای وابسته

۱-۲-۵- کوتاه‌بینی مدیریت

انتظار می‌رود زمانی که شرکتها به موفقیت مالی چشمگیری دست می‌یابند، فرصت و منابع لازم برای سرمایه‌گذاری در داراییهای بلندمدت آینده را به دست آورند. بنابراین شرکتهایی که به طور همزمان بازدهی بیش از حد مورد انتظار و هزینه بازاریابی و تحقیق و توسعه ای کمتر از حد طبیعی را گزارش میکنند، به احتمال زیاد مشمول ویژگی مدیریت کوتاه بینانه (دارای مدیران کوتاه بین) خواهند بود. برای شناسایی و تعیین شرکتهای کوتاه بین، ابتدا لازم است سطح مورد انتظار بازده دارایی، هزینه بازاریابی و هزینه تحقیق و توسعه را برای هر شرکت در هر دوره زمانی برآورد کرد. در این راستا، به پیروی از اندرسون و سیائو (۱۹۸۲) از روابط ۱ تا ۳ استفاده شده است:

(رابطه ۱)

$$ROA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 ROA_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

(رابطه ۲)

$$Mktg_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Mktg_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

(رابطه ۳)

$$R\&D_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 R\&D_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

در این روابط، $ROA_{i,t}$ ، $Mktg_{i,t}$ و $R\&D_{i,t}$ به ترتیب بازده داراییها (سودخالص تقسیم بر جمع داراییها)، هزینه بازاریابی و هزینه تحقیق و توسعه برای شرکت i در دوره t است. یادآوری می‌شود که هزینه بازاریابی و مخارج تحقیق و توسعه از یادداشتهای توضیحی افشا شده شرکتهای استخراج شده است.

به منظور استخراج ضرایب مدل و برآورد باقیمانده‌ها، معادله‌های سودآوری و هزینه‌های بازاریابی در سطح صنعت و معادله هزینه‌های تحقیق و توسعه در سطح کل شرکتهای اجرا می‌شود. پس از محاسبه مقادیر برآوردی بازده داراییها، هزینه بازاریابی و هزینه تحقیق و توسعه با استفاده از مدل‌های فوق، مقادیر پیش‌بینی شده حاصل از مدل با مقادیر واقعی مقایسه شدند، سپس با توجه به خطای پیش‌بینی این سه مدل، شرکتها در چهار گروه اصلی به شرح مندرج در جدول (۲) قرار گرفتند.

جدول (۲) - گروه‌بندی شرکت‌ها بر حسب مدیریت کوتاه‌بین

گروه ۱	گروه ۲	گروه ۳	گروه ۴
اختلاف بازده دارایی پیش‌بینی شده با واقعی مثبت	اختلاف بازده دارایی پیش‌بینی شده با واقعی مثبت	اختلاف بازده دارایی پیش‌بینی شده با بازده واقعی مثبت	اختلاف بازده دارایی پیش‌بینی شده با واقعی منفی
اختلاف هزینه بازاریابی و تحقیق و توسعه پیش‌بینی شده با واقعی منفی	فقط اختلاف یکی از هزینه‌های بازاریابی یا تحقیق و توسعه منفی	اختلاف هزینه بازاریابی و تحقیق و توسعه پیش‌بینی شده با واقعی مثبت	_____

در بین این گروه‌ها، گروه ۱ شرکت‌های با مدیریت کوتاه بین در نظر گرفته شده است. در این گروه با وجود مثبت بودن عملکرد شرکت و افزایش بازده داراییها، هزینه‌های بازاریابی و تحقیق و توسعه کاهش یافته است.

۲-۱-۲-۵- توانایی‌های مدیریت

توانایی مدیران، به مفهوم استفاده بهینه مدیران از منابع است؛ به این معنا که در سطح ثابتی از منابع بتوانند به خروجی بیشتری برسند یا منابع کمتری برای رسیدن به خروجی مد نظر استفاده کنند. در این پژوهش برای اندازه‌گیری توانایی‌های مدیریت، ابتدا کارایی شرکت‌ها به کمک روش تحلیل پوششی داده‌ها (DEA) محاسبه می‌شود. تحلیل پوششی داده‌ها، کارایی نسبی واحدهایی که ورودی‌ها و خروجی‌های مشابهی دارند را اندازه‌گیری می‌کند. کارایی یا ناکارایی هر واحد تصمیم‌گیرنده به عملکرد آن واحد در انتقال ورودی‌ها به خروجی‌هایش در مقایسه با سایر واحدها در حوزه‌ای خاص، بستگی دارد. این روش، مرز کارایی را بین صفر و ۱ برای شرکت‌ها ایجاد می‌کند. شرکت‌هایی با نمره کارایی ۱ شرکت‌هایی بسیار کارا هستند و شرکت‌هایی با نمره کارایی کمتر از ۱ زیر مرز کارایی قرار دارند و باید با کاهش هزینه‌ها یا افزایش درآمدها به مرز کارایی برسند (دمریجان و همکاران ۲۰۱۲). در این پژوهش سنجش کارایی شرکت از طریق تحلیل پوششی داده‌ها، برگرفته از مدل دمریجان و همکارانش (۲۰۱۲) است. پژوهش حاضر، مشابه روش یادشده برای بیان خروجی شرکت از متغیر فروش شرکت استفاده می‌کند و برای ورودی از دارایی‌های ثابت، داراییهای نامشهود، بهای تمام شده، هزینه‌های اداری، عمومی و فروش بهره می‌برد. در مدل دمریجان و همکارانش برای ورودی از مخارج تحقیق و توسعه، خالص اجاره عملیاتی و سرقتی هم استفاده شده است که به دلیل دسترسی نداشتن به داده‌های آن در ایران، این متغیر در مدل لحاظ نشده است. مدل‌های ۱ و ۲ برای سنجش کارایی شرکت استفاده می‌شود.

مدل ۱

$$Max_v \theta = (Sales_{it}) \times (v_1 COGS_{it} + v_2 SG\&A_{it} + v_3 PPE_{it} + v_4 OtherIntan_{it})^{-1}$$

در این مدل $Sales_{it}$ درآمد حاصل از فروش برای شرکت i در سال t ، $COGS_{it}$ بهای تمام شده کالای فروش رفته برای شرکت i در سال t ، PPE_{it} هزینه‌های اداری، عمومی و فروش برای شرکت i در سال t ، $OtherIntan_{it}$ خالص داراییهای ثابت برای شرکت i در سال t ، $Max_v \theta$ ، دارایی‌های نامشهود برای شرکت i برای سال t و θ کارایی شرکت است. کارایی شرکت‌ها متأثر از دو عامل ویژگی‌های خاص شرکتی و توانایی مدیر است (مدل ۵ این رابطه را نشان میدهد)، پس از حذف ویژگی‌های خاص شرکتی، مقدار باقی مانده بیان کننده توانایی‌های مدیر است.

مدل ۲

$$Firm\ Efficiency = \beta_0 + \beta_1 Ln(Total\ Assets) + \beta_2 Market\ Share + \beta_3 Positive\ Free\ Cash\ flow + \beta_4 Ln(age) + \beta_5 Foreign\ Currency\ Indicator + \varepsilon$$

که در این مدل، $Firm\ Efficiency$ بیان کننده امتیاز کارایی شرکت از طریق روش تحلیل پوششی داده‌ها؛ $Total\ Assets$ بیانگر معرف جمع دارایی‌ها و $Market\ Share$ سهم از بازار است که برای شرکت‌ها از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$Market\ Share = \frac{\text{مقدار فروش در پایان سال } t}{\text{جمع فروش کل صنعت در پایان سال } t}$$

$Positive\ Free\ Cash\ flow$ بیانگر جریان‌های نقدی آزاد مثبت است. اگر شرکتی جریان‌های نقدی آزاد مثبت داشته باشد، جریان‌های نقدی آزاد برابر ۱ و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می‌شود. در این پژوهش برای اندازه‌گیری جریان‌های نقدی آزاد از شاخص لن و پولسن (۱۹۸۹) به شرح زیر استفاده شده است:

جریان‌های نقدی آزاد = سود عملیاتی + هزینه استهلاک - مالیات بر درآمد - هزینه بهره - سود سهام تقسیمی

Age تعداد سال‌های فعالیت شرکت از سال تأسیس؛ $Foreign\ Currency\ Indicator$ نماد ارز خارجی و متغیر مصنوعی است، در صورتی که شرکت صادرات داشته باشد ۱ در غیراینصورت صفر در نظر گرفته می‌شود.

۳-۱-۵- متغیرهای کنترلی

UAR = متغیری ساختگی که اگر نوع گزارش حسابرسان غیرمقبول باشد ۱ و در غیراینصورت

صفر است.

ACC_ABS = قدر مطلق مجموع اقلام تعهدی اختیاری از مدل جونز

ALTMAN Z = شاخص ورشکستگی آلتمن که براساس مدل دفوند و هانگ (۲۰۰۳)

تعدیل شده که به شرح زیر است:

$0.12 * (\text{سرمایه در گردش} / \text{دارایی}) + 0.14 * (\text{سود انباشته} / \text{دارایی}) + 0.33 * (\text{سود عملیاتی} / \text{دارایی})$

$0.06 * (\text{ارزش بازار سرمایه} / \text{دهی}) + 0.09 * (\text{فروش} / \text{دارایی})$

SIZE = لگایتم مجموع دارایی‌ها

LN_FIRMAGE = لگاریتم طبیعی تعداد سالهایی که شرکت در فهرست شرکتهای

پذیرفته شده در بورس قرار دارد

RETURN = بازده سالانه انباشته شده طی سال مالی

CLEV = تغییر در اهرم طی سال مالی

PY_LOSS = هرگاه شرکت نسبت به سال قبل زیان داشته باشد این متغیر برابر ۱ در غیر

این صورت صفر خواهد بود.

INVEST = سرمایه گذاری کوتاه مدت و بلند مدت در اوراق بهادار (از جمله وجه نقد و

معادل وجه نقد) یکسان شده از طریق تقسیم کردن بر کل دارایی در پایان سال

FUTURE_FIN = هرگاه شرکت طی سال بعد اقدام به صدور سهام یا استقراض نموده

باشد ۱ در غیر اینصورت صفر

BIGN = متغیری که اگر شرکت توسط یک مؤسسه حسابرسی بزرگ حسابرسی شده باشد

برابر ۱، در غیر این صورت صفر

CF = جریان نقدی عملیاتی، تعدیل شده براساس متوسط داراییها

۲-۵- مدل آزمون فرضیه‌های سوم و چهارم:

$$Pr(CHANGE_{i,t+1}) = F(\beta_0 + \beta_1 MYO_{i,t} + \beta_2 HI\_ABILITY_{i,t} + CONTROLS_{i,t} + \varepsilon)$$

که در آن:

CHANGE_{i,t+1} = تغییر حسابرسی در سال پس از اعلام اظهار نظر تعدیل شده است.

CONTROLS_{i,t} = مطابق مدل تغییر حسابرسی لندسمن، نلسون، و رانتیری می‌باشد.

(۲۰۰۹) که در بخش متغیر وابسته - تغییر حسابرسی به آنها اشاره شده است.

۱-۲-۵- تغییر حسابرسی

در این پژوهش، تغییر حسابرسی یک متغیر موهومی (ساختگی) است، به این صورت که اگر

در یک سال، مؤسسه حسابرسی که پیش از این کار حسابرسی شرکت مورد نظر را انجام می‌داده

است تغییر کرده باشد عدد ۱، در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می‌شود.

۲-۲-۵- متغیرهای کنترلی

AUDIT_TENURE = تعداد سالهای متوالی که یک موسسه حسابرسی یک شرکت را

حسابرسی می‌کند.

MODOP = متغیر ساختگی اظهار نظر تعدیل شده، که اگر نوع اظهار نظر حسابرسی تعدیل

شده باشد معادل ۱، و در غیر این صورت صفر است

GROWTH = تغییر در فروش سالانه، بیش از فروش سال قبلی

CASH = وجه نقد تقسیم بر مجموع داراییها

LEVERAGE = نسبت مجموع بدهی‌های بلند مدت پایان سال تقسیم بر کل دارایی

ROA = نرخ بازده دارایی (سود خالص عملیات در حال تداوم تقسیم بر دارایی)

LOSS = متغیر ساختگی زیان، که اگر شرکت دارای زیان باشد برابر ۱ و در غیر این صورت

صفر

INVREC = مجموع موجودی‌ها و مطالبات تقسیم بر کل داراییها

ICWEAK = متغیری ساختگی که اگر اظهار نظر حسابرسی درباره کنترل داخلی در

گزارشگری مالی شامل شناسایی ضعف با اهمیت باشد برابر ۱ و در غیر این صورت صفر

SPECIALIST = متغیر ساختگی حسابرسی متخصص صنعت که اگر حسابرسی متخصص

صنعت باشد برابر ۱ و در غیر این صورت صفر

با توجه به مراجعه به داده‌ها و اسناد موجود از طریق نشریات، کتب و همچنین پایگاه‌های اطلاعاتی در دسترس همچون نرم افزار ره‌آورد نوین و لوح فشرده ارائه شده از سازمان مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار تهران و سایر پایگاه‌های اطلاعاتی که داده‌های موجود را در دسترس قرار می‌دهد؛ روش گردآوری کتابخانه ای است.

یافته‌های پژوهش

و فوق اطلاعات منتج از آمار توصیفی مشخص شد که حدود ۵۳ درصد از حسابرسان اظهار

نظر تعدیل شده ارائه نموده‌اند. حدود ۲۷ درصد از شرکت‌ها در سال بعد از اظهار نظر تعدیل شده،

حسابرس خود را تغییر داده‌اند. حدود ۳۴ درصد از شرکت‌ها مدیریت کوتاه بین دارند. حدود ۵۴

درصد شرکت‌ها دارای ضعف کنترل‌های داخلی هستند.

۱-۶- نتایج برازش مدل اول پژوهش

نتایج برازش مدل اول پژوهش به منظور آزمون فرضیه‌های اول و دوم در جدول (۳) ارائه

شده است.

جدول شماره (۳) نتایج برآورد ضرایب مدل اول و آزمون معنی‌داری آن‌ها

$$Pr(UAR_{i,t}) = F(\beta_0 + \beta_1 MYO_{i,t} + \beta_2 HI\_ABILITY_{i,t} + CONTROLS_{i,t} + \varepsilon)$$

متغیر	ضریب (β)	خطای معیار	آماره t	p-مقدار
عرض از مبدا	-۲۹,۷۹۹	۶,۷۳۸۱	-۴,۴۲۲	>۰,۰۰۱
کوتاه بینی مدیریت	۰,۱۷۹۴	۰,۴۷۲۰	۰,۳۸	۰,۷۰۳۹
توانمندی مدیریت	-۲,۷۲۴۷	۱,۳۹۲۳	-۱,۹۵۷	۰,۰۵۰۳
تعهدات اختیاری	۰,۶۶۰۱	۱,۸۱۸۴	۰,۳۶۳	۰,۷۱۶۶
معیار ورشکستگی آلتمن	-۵۴,۴۱۶	۱۶,۷۱۰۰	-۳,۲۵۷	۰,۰۰۱۱
اندازه شرکت	۱,۰۷۲۲	۰,۲۳۱۴	۴,۶۳۳	>۰,۰۰۱
عمر شرکت	۰,۱۴۴۱	۰,۶۶۵۲	۰,۲۱۷	۰,۸۲۸۵
بازده سهام	۰,۲۲۲۹	۰,۱۵۷۷	۱,۴۱۳	۰,۱۵۷۶
اهرم مالی	۰,۶۰۹۶	۰,۹۹۹۱	۰,۶۱	۰,۵۴۱۸
زیان نسبت به سال قبل	-۰,۴۷۵۸	۰,۴۳۷۱	-۱,۰۸۸	۰,۲۷۶۴
نسبت سرمایه‌گذاری کوتاه مدت و بلندمدت	۵,۰۷۴۱	۱,۹۰۰۹	۲,۶۶۹	۰,۰۰۷۶
تامین مالی آتی	-۰,۹۱۷۳	۰,۳۷۶۵	-۲,۴۳۶	۰,۰۱۴۸
اندازه حسابرسی	-۰,۰۶۴۷	۰,۵۰۴۵	-۰,۱۲۸	۰,۸۹۸۰
جریان نقد عملیاتی	۳,۸۸۸۲	۱,۷۳۲۰	۲,۲۴۵	۰,۰۲۴۸
آماره کای دو (معنی‌داری مدل)	۲۷۷,۲۱	مکفادن (شبه ضریب تعیین)	آماره	۰,۳۶۸

معنی‌داری < ۰,۰۰۱

همچنین، مشاهده می‌شود که p-مقدار متغیر توانمندی مدیریت ($HI\_ABILITY_i$) بیشتر از سطح خطایی ۵ درصد است (۰/۰۵۰) در نتیجه متغیر مربوطه معنادار نیست و حاکی از آن است که توانمندی مدیریت با احتمال دریافت گزارش حسابرسی تعدیل شده رابطه معناداری ندارد و فرضیه دوم رد می‌شود.

ملاحظه می‌شود که احتمال ورشکستگی، اندازه شرکت، نسبت سرمایه‌گذاری بلندمدت و کوتاه‌مدت، تاین مالی آتی و نسبت جریان نقد عملیاتی با احتمال دریافت گزارش حسابرسی

تعدیل شده رابطه معناداری دارند.

۲-۶- نتایج برازش مدل دوم پژوهش

نتایج برازش مدل دوم پژوهش به منظور آزمون فرضیه‌های سوم و چهارم در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول شماره (۴) نتایج برآورد ضرایب مدل دوم و آزمون معنی‌داری آن‌ها

$Pr(CHANGE_{i,t+1}) = F(\beta_0 + \beta_1 MYO_{i,t} + \beta_2 HI\_ABILITY_{i,t} + CONTROLS_{i,t} + \varepsilon)$				
متغیر	ضریب (β)	خطای معیار	آماره t	p-مقدار
عرض از مبدا	۰,۷۰۱۵	۰,۶۰۷۱	۱,۱۵۶	۰,۲۴۷۹
کوتاه‌بینی مدیریت	۰,۲۶۲۶	۰,۲۴۶۹	۱,۰۶۴	۰,۲۸۷۵
توانمندی مدیریت	-۰,۱۰۰۸	۰,۷۷۱۳	-۰,۱۳۱	۰,۸۹۶۰
تجدید ارائه	۰,۰۲۹۹	۰,۲۵۹۶	۰,۱۱۵	۰,۹۰۸۴
تغییر مدیرعامل	۰,۵۴۹۸	۰,۲۳۸۶	۲,۳۰۵	۰,۰۲۱۲
دوره تصدی حسابرِس	۰,۰۶۵۶	۰,۲۱۹۰	۰,۲۹۹	۰,۷۶۴۷
اظهار نظر حسابرِس	-۰,۱۴۲۰	۰,۲۲۸۶	-۰,۶۲۱	۰,۵۳۴۵
رشد فروش	-۰,۳۰۰۴	۰,۲۷۹۲	-۱,۰۷۶	۰,۲۸۲۰
وجه نقد	۰,۰۳۶۳	۱,۲۹۲۸	۰,۰۲۸	۰,۹۷۷۶
اهرم مالی	-۰,۰۲۳۲	۰,۴۳۱۱	-۰,۰۵۴	۰,۹۵۷۲
نرخ بازده دارایی	-۰,۹۸۰۶	۱,۲۴۴۰	-۰,۷۸۸	۰,۴۳۰۵
زبان	-۰,۲۷۴۶	۰,۳۸۱۴	-۰,۷۲	۰,۴۷۱۶
نسبت موجودی و مطالبات	-۱,۴۰۵۸	۰,۶۳۶۰	-۲,۲۱	۰,۰۲۷۱
تخصص صنعت حسابرِس	-۱,۴۲۲۲	۰,۲۳۷۸	-۵,۹۸۱	>۰,۰۰۱
ضعف کنترل داخلی	-۰,۳۵۶۵	۰,۲۳۷۸	-۱,۴۹۹	۰,۱۳۳۸
آماره کای دو (معنی‌داری مدل)	۱۸۷,۷۷			۰,۲۵
		آماره مک‌فادن (شبه ضریب تعیین)		

معنی‌داری < ۰,۰۰۱

سطح معنی داری آماره کای دو در جدول ۴ نشان می‌دهد که مدل معنادار است و در نتیجه نتایج آن قابلیت اتکا دارد. هم چنین آماره مک فادن نیز ۰/۲۵ است که نشان می‌دهد حدود ۲۵ درصد از تغییرات متغیر تغییر آتی حسابرسی توسط متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود. هم چنین مشاهده می‌شود که p -مقدار متغیر کوتاه بینی مدیریت (MYO) بیشتر از سطح خطای ۵ درصد است (۰/۲۸۷) در نتیجه متغیر مربوطه معنادار نیست و حاکی از آن است که کوتاه بینی مدیریت با احتمال تغییر حسابرسی در سال بعد از صدور اظهار نظر تعدیل شده رابطه معناداری ندارد و فرضیه سوم رد می‌شود.

همچنین، متغیر توانمندی مدیریت نیز در سطح خطای ۵ درصد معنادار نیست در نتیجه توانمندی مدیریت با احتمال تغییر حسابرسی در سال بعد از صدور اظهار نظر تعدیل شده رابطه معناداری ندارد و فرضیه چهارم رد می‌شود.

۳-۶- نتایج برازش مدل سوم پژوهش

نتایج برازش مدل سوم پژوهش به منظور آزمون فرضیه پنجم در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول شماره (۵) نتایج برآورد ضرایب مدل سوم و آزمون معنی داری آن‌ها

$Pr(UAR_{i,t}) = F(\beta_0 + \beta_1 MYO_{i,t} + \beta_2 HI\_ABILITY_{i,t} + \beta_3 MYO \times HI\_ABILITY_{i,t} + CONTROLS_{i,t} + \varepsilon)$				
متغیر	ضریب (β)	خطای معیار	آماره t	p-مقدار
عرض از مبدا	-۱۱,۷۰۵۶	۵,۸۸۹۲	-۱,۹۸۸	۰,۰۴۶۹
کوتاه‌بینی مدیریت	۰,۰۹۶۳	۰,۴۵۱۹	۰,۲۱۳	۰,۸۳۱۲
توانمندی مدیریت	-۱,۱۲۵۰	۱,۶۴۸۸	-۰,۶۸۲	۰,۴۹۵۱
اثر متقابل کوتاه بینی با توانمندی	-۴,۵۵۹۷	۲,۲۰۶۳	-۲,۰۶۷	۰,۳۰۸۸
تعهدات اختیاری	۱,۱۵۷۸	۱,۸۶۶۸	۰,۶۲	۰,۵۳۵۱
معیار ورشکستگی آلتمن	-۵۳,۳۲۱۳	۱۷,۹۳۵۰	-۲,۹۷۳	۰,۰۰۳۰
اندازه شرکت	۰,۴۳۶۸	۰,۱۷۸۸	۲,۴۴۳	۰,۰۱۴۶
عمر شرکت	-۰,۱۵۴۶	۰,۷۰۰۷	-۰,۲۲۱	۰,۸۲۵۴
بازده سهام	۰,۲۰۹۲	۰,۱۶۱۶	۱,۲۹۴	۰,۱۹۵۵
اهرم مالی	۰,۸۱۰۸	۰,۹۹۸۹	۰,۸۱۲	۰,۴۱۷۰
زیان نسبت به سال قبل	-۰,۵۸۸۴	۰,۴۲۶۱	-۱,۳۸۱	۰,۱۶۷۴

نسبت سرمایه‌گذاری کوتاه مدت و بلندمدت	۶,۵۹۵۷	۲,۰۱۵۴	۳,۲۷۳	۰,۰۰۱۱
تامین مالی آتی	-۰,۷۷۶۷	۰,۳۷۷۹	-۲,۰۵۵	۰,۰۳۹۹
اندازه حسابرسان	۰,۲۸۵۲	۰,۵۰۰۸	۰,۵۶۹	۰,۵۶۹۰
جریان نقد عملیاتی	۳,۹۳۲۲	۱,۸۶۹۷	۲,۱۰۳	۰,۰۳۵۵
آماره کای دو (معنی داری مدل)	۲۷۹,۳۳۵۱	آماره مک‌فادن (شبه ضریب تعیین)	۰,۳۷	

معنی داری < ۰,۰۰۱

سطح معنی داری آماره کای دو در جدول ۵ نشان می‌دهد که مدل معنادار است و در نتیجه نتایج آن قابلیت اتکا دارد. هم چنین آماره مک فادن نیز ۰/۳۷ است که نشان می‌دهد حدود ۳۷ درصد از تغییرات متغیر تغییر آتی حسابرسان توسط متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود. با توجه به این که p -مقدار اثر متقابل متغیر توانایی مدیریت با کوتاه بینی مدیریت، بیشتر از سطح خطای ۵ درصد است و هم چنین ضریب آن نیز $-۴/۵۵۹$ برآورد شده است در نتیجه توانمندی‌های مدیریت، ارتباط بین کوتاه بینی مدیریت و صدور گزارش حسابرسان تعدیل شده را تعدیل نمی‌کند و فرضیه پنجم رد می‌شود.

۴-۶- نتایج برازش مدل چهارم پژوهش

نتایج برازش مدل چهارم پژوهش به منظور آزمون فرضیه ششم پژوهش در جدول (۶) ارائه شده است.

جدول شماره (۶) نتایج برآورد ضرایب مدل چهارم و آزمون معنی داری آن‌ها

$Pr(CHANGE_{i,t+1}) = F(\beta_0 + \beta_1 MYO_{i,t} + \beta_2 HI\_ABILITY_{i,t} + \beta_3 MYO \times HI\_ABILITY_{i,t} + CONTROLS_{i,t} + \varepsilon)$				
متغیر	ضریب (β)	خطای معیار	آماره t	p-مقدار
عرض از مبدا	۰,۷۰۶۲	۰,۶۰۷۱	۱,۱۶۳	۰,۲۴۴۷
کوتاه بینی مدیریت	۰,۲۷۴۱	۰,۲۴۸۳	۱,۱۰۴	۰,۲۶۹۵
توانمندی مدیریت	۰,۱۵۴۲	۰,۹۱۸۸	۰,۱۶۸	۰,۸۶۶۷

۰,۶۱۰۸۹	-۰,۵۰۹	۱,۳۹۶۲۲	-۰,۷۱۰۴۱	اثر متقابل کوتاه بینی با توانمندی
۰,۹۰۷۱	۰,۱۱۷	۰,۲۵۹۷	۰,۰۳۰۳	تجدید ارائه
۰,۰۲۱۶	۲,۲۹۸	۰,۲۳۸۵	۰,۵۴۸۰	تغییر مدیرعامل
۰,۷۵۷۶	۰,۳۰۹	۰,۲۱۹۲	۰,۰۶۷۷	دوره تصدی حسابرسی
۰,۵۱۶۴	-۰,۶۴۹	۰,۲۲۸۹	-۰,۱۴۸۵	اظهار نظر حسابرسی
۰,۲۹۸۴	-۱,۰۴	۰,۲۸۰۱	-۰,۲۹۱۲	رشد فروش
۰,۹۶۳۰	۰,۰۴۶	۱,۲۹۳۷	۰,۰۶۰۱	وجه نقد
۰,۹۶۴۰	-۰,۰۴۵	۰,۴۳۰۸	-۰,۰۱۹۴	اهرم مالی
۰,۴۴۰۲	-۰,۷۷۲	۱,۲۴۴۲	-۰,۹۶۰۳	نرخ بازده دارایی
۰,۴۹۲۸	-۰,۶۸۶	۰,۳۸۱۹	-۰,۲۶۲۰	زبان
۰,۰۲۵۵	-۲,۲۳۴	۰,۶۳۷۸	-۱,۴۲۵۰	نسبت موجودی و مطالبات
۰,۰۰۰۰	-۵,۹۸	۰,۲۳۷۸	-۱,۴۲۲۰	تخصص صنعت حسابرسی
۰,۱۳۷۸	-۱,۴۸۴	۰,۲۳۷۸	-۰,۳۵۲۹	ضعف کنترل داخلی
۰,۲۵	آماره مک‌فادن (شبه ضریب تعیین)	۱۸۸,۰۳	آماره کای دو (معنی داری مدل)	

معنی داری $< ۰,۰۰۱$

سطح معنی داری آماره کای دو در جدول ۶ نشان می‌دهد که مدل معنادار است و در نتیجه نتایج آن قابلیت اتکا دارد. هم چنین آماره مک فادن نیز $۰/۲۵$ است که نشان می‌دهد حدود ۲۵ درصد از تغییرات متغیر تغییر آتی حسابرسی توسط متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود. با توجه به این که p - مقدار اثر متقابل توانایی مدیریت با کوتاه بینی مدیریت، بیشتر از سطح خطای ۵ درصد است و معنادار نیست در نتیجه توانمندی‌های مدیریت، ارتباط بین کوتاه بینی مدیریت و احتمال تغییر حسابرسی پس از صدور اظهار نظر تعدیل شده را کاهش نمی‌دهد در نتیجه فرضیه ششم رد می‌شود.

۵-۶- نتایج برازش مدل پنجم پژوهش

نتایج برازش مدل پنجم پژوهش به منظور آزمون فرضیه هفتم پژوهش در جدول (۷) ارائه شده است.

جدول شماره (۷) نتایج برآورد ضرایب مدل چهارم و آزمون معنی‌داری آن‌ها

$$Pr(UAR_{i,t}) = F(\beta_0 + \beta_1 MYO_{i,t} + \beta_2 HI\_ABILITY_{i,t} + \beta_3 MYOxAC_{i,t} + \beta_4 HI\_ABILITY_{i,t} x AC_{i,t} + \beta_5 AC + CONTROLS_{i,t} + \varepsilon)$$

متغیر	ضریب (β)	خطای معیار	آماره t	p-مقدار
عرض از مبدا	۰,۶۴۷۷	۰,۶۱۷۷	۱,۰۴۹	۰,۲۹۴۳
کوتاه بینی مدیریت	۰,۴۶۱۳	۰,۳۵۹۶	۱,۲۸۳	۰,۱۹۹۶
توانمندی مدیریت	۰,۳۰۲۸	۱,۰۲۶۱	۰,۲۹۵	۰,۷۶۷۹
تجدید ارائه	۰,۰۱۸۴	۰,۲۶۰۹	۰,۰۷	۰,۹۴۳۹
تغییر مدیرعامل	۰,۵۴۹۹	۰,۲۳۸۷	۲,۳۰۴	۰,۰۲۱۲
دوره تصدی حسابرسی	۰,۰۷۳۷	۰,۲۲۰۰	۰,۳۳۵	۰,۷۳۷۸
اظهار نظر حسابرسی	-۰,۱۰۹۹	۰,۲۳۰۹	-۰,۴۷۶	۰,۶۳۴۳
رشد فروش	-۰,۳۰۰۶	۰,۲۷۹۸	-۱,۰۷۴	۰,۲۸۲۷
وجه نقد	۰,۰۵۸۹	۱,۲۹۶۸	۰,۰۴۵	۰,۹۶۳۸
اهرم مالی	۰,۰۰۹۳	۰,۴۳۶۱	۰,۰۲۱	۰,۹۸۲۹
نرخ بازده دارایی	-۱,۰۳۹۷	۱,۲۶۲۱	-۰,۸۲۴	۰,۴۱۰۱
زیان	-۰,۳۰۰۱	۰,۳۸۵۰	-۰,۷۸	۰,۴۳۵۶
نسبت موجودی و مطالبات	-۱,۴۲۸۹	۰,۶۴۲۲	-۲,۲۲۵	۰,۰۲۶۱
تخصص صنعت حسابرسی	-۱,۴۲۹۶	۰,۲۴۰۴	-۵,۹۴۶	>۰,۰۰۱
ضعف کنترل داخلی	-۰,۳۸۳۰	۰,۲۴۶۳	-۱,۵۵۵	۰,۱۱۹۹
آماره کای دو (معنی‌داری مدل)	۱۸۸,۸۵		آماره مک فادن (شبه ضریب تعیین)	۰,۲۵۱

معنی‌داری < ۰,۰۰۱

سطح معنی‌داری آماره کای دو در جدول ۷ نشان می‌دهد که مدل معنادار است و در نتیجه نتایج آن قابلیت اتکا دارد. هم‌چنین آماره مک فادن نیز ۰/۲۵ است که نشان می‌دهد حدود ۲۵ درصد از تغییرات متغیر اظهار نظر حسابرسی توسط متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود.

نتیجه‌گیری

بر واضح است که حسابرسان زمان قابل توجهی را با صاحبکار گذرانده و بارها با مدیران ارشد ملاقات و برخورد می‌کنند و در خلال این روابط قادرند تا کیفیت مدیریت شامل کوتاه بینی و توانمندی آنها را ارزیابی نمایند. از آنجائی که مدیریت صاحبکار منبع مهم اطلاعاتی حسابرسان است، احتمالاً حسابرسان هنگام ارزیابی قابلیت اتکای شواهد تهیه شده توسط مدیریت، صلاحیت و شایستگی او را مدنظر قرار می‌دهند. بعلاوه، تجارب متفاوت با صاحبکاران و مدیران مختلف، حسابرسان را قادر به ارزیابی صحیح کیفیت مدیریت صاحبکار می‌سازد که انتظار می‌رود حسابرسان این ویژگی‌های مدیریت صاحبکار را در اظهار نظر حسابرسی خود درآمیزند. در عمل، دستکاری و تغییر پیامهای اجرایی، می‌تواند از طریق مدیریت کوتاه بین (دستکاری و تغییر فعالیتها و اقدامات واقعی) صورت گیرد. مدیریت کوتاه بین، روشی برای افزایش سودهای گزارش شده است. مدیریت کوتاه بین، روش‌های عملیاتی را تغییر داده و می‌تواند سود اقتصادی واقعی را نیز کاهش دهد. کوتاه‌بینی مدیریت، مثل کاهش هزینه‌های اختیاری برای برآوردن اهداف کوتاه مدت، سودهای اقتصادی را تحت تأثیر قرار خواهد داد. مدیریت کوتاه بین، تغییر روشهای عملیاتی است و به طور مستقیم بر فرایند تجاری اثر می‌گذارد. انتظار می‌رود مدیرانی که بر اهداف کوتاه مدت متمرکز هستند، در یک فاصله زمانی کوتاه به نتایج و بازده سریع و البته موقت دست یابند، اما در بلندمدت عملکرد آنان مطلوب و رضایتبخش نخواهد بود و به گفته ای، درگیر مدیریت کوتاه بین می‌شوند. تغییر حسابرسان عموماً به عنوان هشدار در خصوص کیفیت صورت‌های مالی تلقی می‌شود. زیرا این تغییر نشان می‌دهد که حسابرسان و مدیریت دارای برخی اختلاف نظرهای غیرقابل حل درباره صورت‌های مالی بوده اند. البته تمامی تغییرات حسابرسان ارتباطی با اختلاف نظر حسابرسان و صاحبکار ندارد. اما این شرکت‌ها بیشترین انگیزه را برای مدیریت سود دارند و با احتمال بیشتری از روش‌های حسابداری غیرقابل قبول استفاده می‌کنند. بنابراین این امر را می‌توان به عنوان شواهدی تفسیر نمود که حسابرسان ابتدا تلاش‌های مدیریت جهت دستکاری سود را کشف می‌نمایند و در صورت قابل حل نبودن و عدم توافق، یا از کار کناره گیری کرده و یا اخراج می‌شوند.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که در بورس اوراق بهادار تهران، کوتاه بینی و توانایی مدیران با اظهار نظر حسابرسان و تغییر حسابرسان در سال بعد از اظهار نظر تعدیل شده ارتباطی نداشته و توانایی مدیریت، نتوانسته است ارتباط بین کوتاه بینی و صدور گزارش حسابرسانی تعدیل شده و همچنین بین کوتاه بینی و احتمال تغییر حسابرسان پس از صدور اظهار نظر غیرمقبول را تعدیل کند. از جمله دلایل این عدم ارتباط را می‌توان به مشکل بودن شناسایی دستکاری‌های واقعی سود توسط حسابرسان به علت ماهیت آن‌ها و عدم تأثیرپذیری حسابرسان از توانایی مدیریت دانست. نتایج فرضیه‌های این پژوهش با نتایج پژوهش‌های هیو ژانگ کیم (۲۰۱۶) و فنگ و لی (۲۰۱۴) همخوانی ندارد و با نتایج پژوهش بیتا مشایخی و عابد عظیمی (۱۳۹۵) همخوانی دارد. این نتایج ممکن است ناشی از آن باشد که وضعیت بازار حسابرسانی ایران به دلایلی همچون عدم

فعالیت موسسات حسابداری بین‌المللی در این بازار، نسبت به دیگر کشورها متفاوت‌تر و حتی ضعیف‌تر است. لذا، مبتنی بر نتایج این پژوهش به جامعه حسابداران رسمی، سازمان حسابداری و سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود تا دلایل نبود رابطه بین کوتاه‌بینی و توانمندی مدیریت با اظهار نظر تعدیل شده حسابداری را مورد مذاقه قرار داده و بر کیفیت حسابداری حسابرسی مستقل (حقوقی و حقیقی) نظارت بیشتر و کارآمدتری داشته و نتایج حاصله را در تدوین و بومی‌سازی استانداردهای حسابداری همچون «کنترل کیفیت در موسسات ارائه‌دهنده خدمات حسابداری»، «تداوم فعالیت»، «برنامه‌ریزی حسابداری»، «شناخت واحد مورد رسیدگی و محیط آن و برآورد خطرهای تحریف با اهمیت» و غیره لحاظ نمایند. در پایان پیشنهاد می‌شود پژوهشگران به منظور تکمیل نتایج این پژوهش، از دیگر معیارها همچون سن و جنسیت مدیرعامل و غیره برای محاسبه کوتاه‌بینی و سودخالص، تعداد کارکنان برای محاسبه توانمندی مدیریت استفاده نموده و مجدداً این پژوهش را تکرار کنند.

فهرست منابع

الف- منابع فارسی:

۱. بزرگاصل، موسی و صالح‌زاده، بیستون. (۱۳۹۴). «بررسی رابطه توانایی مدیریت و پایداری سود به تفکیک اجزای تعهدی و جریانات نقدی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، دانش حسابداری، شماره ۵۸، صص ۱۷۰-۱۵۳.
۲. بزرگاصل، موسی، صالح‌زاده، بیستون، محمدی، مهسا. (۱۳۹۷). توانایی مدیریت و ناکارایی سرمایه‌گذاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مطالعات تجربی حسابداری مالی ۱۴(۵۷)، ۷۳-۹۴. doi: 10.22054/qjma/10.22054.2018.8914
۳. حساس یگانه، یحیی و حسنی القار، مسعود. مرفوع، محمد. (۱۳۹۴). بیش‌اطمینانی مدیریت و حق‌الزحمه حسابداری. مجله بررسی‌های حسابداری و حسابداری، شماره ۸۱، صص ۳۶۳ تا ۳۸۴.
۴. دلشاد، افسانه و تهرانی، رضا. (۱۳۹۸). «بررسی تأثیر ویژگی‌های مدیریت بر ارزش و حجم معاملات سهام؛ با تأکید بر روش‌های داده‌کاوی». دانش حسابداری مالی doi: 10.30479/jfak/10.30479.2019.10040.240 (۲)، ۵۹-۲۹.
۵. رفاهی بخش، سمانه، بنی‌مهد، بهمن، خردیار، سینا، اوشک سرائی، مریم. (۱۳۹۷). «عواطف فردی و رفتار مدیریت سود: آزمونی از نظریه روانشناسی مثبت‌گرا»، فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری. ۱۳۹۷؛ ۳(۶) صص ۲۴۱-۲۵۳.
۶. رضایی، فرزین و یزدی، سحر. (۱۳۹۸). «تأثیر کوتاه‌بینی مدیریت بر رابطه بین رقابت در بازار محصول و ریسک تصمیمات عملیاتی مدیریت»، فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی‌نویین در مدیریت و حسابداری ۱۳(۱۳)، ۱۳۶-۱۴۹.
۷. مشایخی، بیبا و عظیمی، عابد. (۱۳۹۵). «تأثیر توانایی مدیریت بر رابطه بین مدیریت سود واقعی و عملکرد آتی شرکت»، بررسی‌های حسابداری و حسابداری، دوره ۲۳ (شماره ۲)، صص ۲۵۳-۲۶۷.
۸. مرادی، جواد و باقری، هادی. (۱۳۹۳). «بررسی مقایسه‌ای تأثیر کوتاه‌بینی مدیریت و مدیریت سود بر بازده سهام»، بررسی‌های حسابداری و حسابداری، دوره ۲۱ (شماره ۲)، صص ۲۲۹-۲۵۰.
۹. نصیری پوردری، سلاله، بنی‌مهد، بهمن و احمدزاده، حمید. (۱۳۹۵). «بیش‌اعتمادی مدیر و بیش‌نمایی سود»، حسابداری مدیریت، سال نهم (شماره ۳۰)، صص ۵۵-۶۵.

ب- منابع خارجی:

1. Anderson, U. L., L. Koonce, and G. Marchant. 1994. The effects of source-competence information and its timing on auditors' performance of analytical procedures. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 13(1): 137-148.
2. Deegan, C., Unerman, J. (2015). "CEO power, Internal control Quality, and audit committee Effectiveness in substance Versus inform", *Contemporary Accounting Research*, 23(1), 1-39.
3. DeFond, M.L., Raghunandan, K. and Subramanyam, K. (2002), Do Non-Audit Service Fees Impair Auditor Independence? Evidence from Going Concern Audit Opinions. *Journal of Accounting Research*, 40: 1247-1274. doi:10.1111/1475-679X.00088
4. Demerjian, P., Lev, B., & McVay, S. (2012). Quantifying managerial ability: A new measure and validity tests. *Management Science*, 58(7), 1229-1248.
5. Demerjian, P., Lev, B., Lewis, M. F., & McVay, S. (2013). Managerial ability and earnings quality. *The Accounting Review*, 88(2), 463-498.
6. Gan., H. Park., M.S. (2017). CEO managerial ability and the marginal value of cash, *Advances in Accounting*, Vol. 38, PP.126-135,
7. Habib, A. (2015). "Managerial talent, investment efficiency and stock price crash risk", PRIVATE BAG 102904.www.SSRN.com
8. He, L-J, Chiang, H-T. and Wang, Y-F. (2014). Auditor industry specialization, audit experience, tenure, and audit opinion, *World Business and Social Science Research Conference*, Paris, France
9. Kang, Jingoo; Kang, Jun-Koo; Kang, Minwook & Kim , Jungmin, (2018), Curbing Managerial Myopia:The Role of Managerial Overconfidence in Owner Managed Firms and Professionally Managed Firms, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2944998
10. Malmendier,U. ,G. Tate,and J. Yan. (2011). Overconfidence and early-life experiences: The effect of managerial traits on corporate financial policies. *The Journal of Finance*,66,1687-1733
11. Malmendier,U. and G. Tate,(2005) ,CEO overconfidence and corporate investment. *The Journal of Finance*,60,2661-2700
12. Krishnan, Gopal V. and Wang, Changjiang (2015) The Relation between Managerial Ability and Audit Fees and Going Concern Opinions. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*: August 2015, Vol. 34, No. 3, pp. 139-160.
13. Landsman W. R, Nelson K. K and Rountree B.R.(2009) Auditor Switches in the Pre and Post Enron Eras: Risk or Realignment?. *The Accounting Review*: March 2009, Vol. 84, No. 2, pp. 531-558.
14. Levinthal, D.A. & March, J.G. (1993). The Myopia of Learning. *Strategic Management Journal*, 14 (S2): 95-112.
15. MohammadRezaei, F, Mohd-Saleh, N., Jaffar, R., & Hassan, M. S. (2016). The effects of audit market liberalisation and auditor type on audit opinions: the Iranian experience. *International Journal of Auditing*, 20(1), 87-100.
16. Kang, Jingoo, Kang, Jun-Koo, Kang, Minwook, Kim , Jungmin, (2018), Curbing Managerial Myopia:The Role of Managerial Overconfidence in Owner Managed Firms and Professionally Managed Firms, https://papers.ssrn.com/sol3 / papers.cfm?abstract_id=2944998